

ПЕРЕКЛАД ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ЛІНГВОПРАГМАТИЧНИЙ ТА СОЦІОКОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТИ

Григорян Н. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської філології та
методики викладання іноземних мов
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

У сучасному глобалізованому світі переклад виходить за межі суто мовної діяльності, перетворюючись на вагомий чинник міжкультурної комунікації та міжнародної взаємодії. В умовах повномасштабної війни Росії проти України особливої значущості набуває роль перекладу як інструменту репрезентації держави у світовому інформаційному просторі. Через переклад здійснюється трансляція політичних, культурних та соціальних смислів та забезпечується ефективна комунікація з глобальною аудиторією. У цьому контексті переклад постає як невід'ємний елемент культурної дипломатії, що поєднує мовні, ідеологічні та прагматичні аспекти впливу.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі культурної дипломатії у процесах міжнародної підтримки України та необхідністю адекватної репрезентації українського наративу в англomовному просторі. Метою дослідження є аналіз перекладу як інструменту культурної дипломатії України крізь призму лінгвопрагматичного та соціокомунікативного підходів. Матеріалом дослідження слугують англomовні переклади офіційних виступів українських політичних діячів, публікації міжнародних медіа, перекладені матеріали українських культурних проєктів, а також тексти цифрового медіапростору (соціальні мережі, онлайн-платформи, інформаційні ресурси).

У новітній гуманітарній парадигмі переклад розглядається як інструмент культурної дипломатії, що виконує стратегічну комунікативну функцію формування, трансляції та інтерпретації національних наративів у глобальному інформаційному просторі. Теоретичною основою такого підходу є положення сучасного перекладознавства, зокрема концепція «невидимості перекладача», запропонована Л. Венуті [2], а також ідеї про переклад як форму ідеологічно зумовленої діяльності, розвинені М. Бейкер [3]. У межах цих підходів переклад постає як акт вибору, що передбачає адаптацію змісту відповідно до соціокультурних очікувань адресата.

У площині міжнародної комунікації переклад відіграє ключову роль у формуванні іміджу держави, зокрема через трансляцію офіційного політичного дискурсу. Показовим у цьому контексті є переклад публічних виступів Президента України Володимира Зеленського, який спрямований на різні національні аудиторії, наприклад: «We will *fight* for our land, whatever the cost» [6]. «Ми будемо *боротися* за нашу землю, якою б не була ціна». – У наведеному прикладі використання лексеми «fight» замість більш нейтрального «defend» підсилює риторичну напруженість висловлювання та актуалізує образ активного спротиву. Переклад українською мовою зберігає цю прагматичну інтенцію, що свідчить про стратегічний характер перекладацького вибору.

Особливої уваги переклад набуває у репрезентації війни, де мовні одиниці виконують функцію концептуалізації подій. У міжнародному медіапросторі спостерігається варіативність у позначенні російської агресії, що відображає різні ідеологічні позиції, наприклад: «Russia's *invasion* of Ukraine has triggered a global crisis» [1]. «*Вторгнення* Росії в Україну спричинило глобальну кризу». – У цьому випадку ключовим є використання номінації «invasion», яка має чітко негативну конотацію і однозначно позиціонує Росію як агресора. Український переклад адекватно відтворює цю семантику, зберігаючи ідеологічну чіткість висловлювання. Таким чином, переклад виступає засобом закріплення певної інтерпретаційної рамки у свідомості реципієнта.

У площині культурної дипломатії переклад відіграє особливу роль у трансляції емоційно насичених наративів, наприклад: «We write to remember, and we remember *to resist*» [5]. «Ми пишемо, щоб пам'ятати, і пам'ятаємо, щоб *чинити спротив*». – У цьому випадку переклад зберігає риторичну фігуру паралелізму, що є ключовим засобом впливу. Важливо, що лексема «resist» передана як «чинити спротив», а не «опиратися», що надає висловлюванню більшої активності та політичної виразності.

У контексті відбудови України переклад економічних і політичних текстів стає інструментом формування довіри, оскільки саме через нього міжнародна спільнота сприймає масштаби викликів і рівень необхідної підтримки, наприклад: «Rebuilding Ukraine will require global cooperation and long-term *commitment*» [7]. «Відбудова України потребуватиме глобальної співпраці та довгострокових *зобов'язань*». – Наведений фрагмент репрезентує типовий інституційний дискурс, для якого характерні узагальнені формулювання, відсутність емоційної експресії та висока ступінь термінологічної точності. Вибір українського відповідника «зобов'язання» до лексеми «commitment» є прагматично виправданим, таким чином, переклад у цьому випадку не лише передає зміст, а й відтворює дискурсивні параметри тексту, забезпечуючи його функціональну еквівалентність у цільовому мовному середовищі.

Цифровий медіапростір також демонструє яскраві приклади прагматично орієнтованого перекладу, наприклад: «Russia must be held accountable» [4]. «Росія має бути притягнута до відповідальності». – У цьому прикладі переклад відтворює модальність обов’язковості «must», яка є ключовою для формування нормативного дискурсу. Водночас український варіант звучить більш юридично чітко, що відповідає офіційно-дипломатичному стилю.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що переклад у сучасному українському контексті виконує значно ширші функції, ніж традиційно приписувані йому в межах лінгвістичної парадигми. Він постає як ефективний інструмент культурної дипломатії, що забезпечує не лише міжмовну передачу інформації, а й цілеспрямоване формування міжнародного дискурсу про Україну. Через перекладацькі практики здійснюється інтерпретація воєнних подій, конструювання позитивного іміджу держави, а також інтеграція українських культурних наративів у глобальний контекст. Водночас переклад виявляє свою залежність від прагматичних, ідеологічних та соціокомунікативних чинників, що зумовлює необхідність його подальшого комплексного дослідження.

Література:

1. BBC news. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c0l0k4389g2o> (дата звернення 20.04.2026)
2. Lawrence Venuti. The Translator’s Invisibility: A History of Translation/ History. I. Title. II. Series: Translation studies. London, England, 2004. 345 p.
3. Mona Baker. In Other Words. A Coursebook on Translation Third Edition. New York, 2018. 365 p.
4. Nytime journal. URL: <https://www.nytimes.com/> (дата звернення 22.04.2026)
5. Pen-international journal. URL: <https://www.pen-international.org/> (дата звернення 25.04.2026)
6. The Guardian journal. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/24/volodymyr-zelenskiy-speech-russia-ukraine> (дата звернення 24.04.2026)
7. Worldbank journal. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home> (дата звернення 26.04.2026)